

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Deres ref.: 23/2381

Vår dato: 15.11.2023

Hørings svar fra Nelfo, en landsforening i NHO

Forslag til endringer i Forskrift om plikt til å stille krav om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter

Innledning

Nelfo viser til Kunnskapsdepartementets brev og høringsnotat av 14. august 2023, med forslag til endringer i *Forskrift om plikt til å stille krav om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter*.

Nelfo er en landsforening i NHO med 1.900 medlemsbedrifter som leverer installasjoner og entrepriser til private og offentlige kunder, til sektorer som bygg, energiproduksjon og -nett, heis, ekomnett, samferdsel, offshore, verft og industri. Medlemsbedriftene har over 32.000 ansatte og mer enn 5.000 løpende lærekontrakter.

Hørings svaret er utarbeidet på vegne av Nelfo og Nelfos bransjeforeninger og interessegrupper. Nelfo er kjent med at NHO sender høringsuttalelse, en uttalelse Nelfo stiller seg bak. Nelfo stiller seg også bak en felles høringsuttalelse fra Faglig råd Elektro. Nelfo er glad for at regjeringen tar tak i utfordringen med manglende lære plasser. Vi er opptatt av et seriøst arbeidsliv, og støtter regjeringens initiativ og arbeide med en Norgesmodell, med et formål å forebygge arbeidslivskriminalitet og hindre konkurranse på ulike vilkår.

Nelfo var pådriver for dagens krav om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter fra 2017. Dette var og er en viktig brikke i seriøsitetsarbeidet. Vi mener det skal gis fortrinn til bedriftene som tar samfunnsansvar og rekrutterer kvalitativt gjennom å lære opp lærlinger. Vi har også, i arbeidet med Norgesmodellen, bedt om en strengere lærlingeklausul, bl.a. at det skal stilles krav om at alle lærefag som deltar i bygge- og anleggskontrakter skal ha et minimum antall lærlinger.

Den foreslåtte forskriftsendringen tar skritt i riktig retning, som vi kommenterer mer på senere.

Nelfo vil også trekke frem et konkret forbedringsforslag som ikke adresseres med denne forskriftsendringen. Nelfo mener at statlige hel- eller deleide infrastruktureiere, som Telenor og Statnett, må få samme regler om krav om bruk av lærlinger som offentlige innkjøpere. Vi får rapporter om at dagens forskrift om plikt til bruk av lærlinger i offentlige kontrakter har et formål som mange statlige infrastruktureiere innen energi og ekom mener de ikke er omfattet av. Vi antar det må være en helt unødvendig avgrensning av virkeområdet. Vi ber Kunnskapsdepartementet gå i dialog med aktuelle eierdepartementer (Næringsdepartementet og Energidepartementet) og be de bruke tilgjengelige virkemidler for eierstyring slik at disse infrastruktureiere snarest mulig adopterer samme krav om lærlinger når de setter ut entrepris- og driftskontrakter.

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENE SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

Oppsummering av hovedsynspunkter til endringsforslaget

Høringsnotatet inneholder forslag om:

1. Å innføre et krav om at minst ti prosent og alltid minst en person, av de som deltar i arbeidet med å oppfylle kontrakten skal være en lærling, når det er et særlig behov for læreplasser i lærefaget.
2. Å spesifisere at det er et særlig behov for læreplasser dersom det var klart flere søkere til læreplass til et lærefag enn antall inngåtte lærekontrakter i lærefaget ved siste søkning.
3. Å slå sammen forskriftens §§ 6 og 7.

Nelfo har følgende hovedsynspunkter:

1. Nelfo er positive til at departementets endringsforslag. Det er et viktig tiltak for å sikre flere godkjente lærebedrifter og å skaffe flere læreplasser, og dermed flere lærlinger. Tiltaket vil dessuten understøtte øvrige virkemidler og tiltak, både offentlige og næringsenes/bedriftenes egne, for å få flere unge til å velge yrkesfaglig utdanning.

Nelfo mener også at det ikke er snakk om store endringer som nå foreslås i forskriften, men likevel er det viktige utvidelser og tydeliggjøring av de reglene som allerede gjelder.

Vi håper også, som redegjort for over, at regjeringen vil bruke eierstyring for å sikre at statlige infrastruktureiere også stiller krav om lærlinger i entreprise- og driftskontrakter.

2. Nelfo støtter at forskriften skjerpes, slik at kravet blir at minst ti prosent og alltid minst en person, av de som deltar i arbeidet med å oppfylle kontrakten skal være en lærling.

Nelfo støtter også endringen om at kravet stilles på lærefag og ikke utdanningsprogram.

Nelfo mener at det skal være behov for læreplasser regionalt i lærefaget som skal være styrende. Det kan være store variasjoner i inngåtte lærekontrakter fra fylke til fylke.

Nelfo mener også at kravet ikke bare skal gjelde fag med særlige behov, men også gjelde lærefag som allerede har høy lærlingedekning. Selv om vi har mange lærebedrifter, læreplasser og lærlinger i vår medlemsmasse, er det fortsatt behov for flere når vi skal ta samfunnet gjennom et grønt og digitalt skifte. Det er kontinuerlig innsats som må til for å holde dekningshøyden høy, år etter år. Å slå av og på et lærlingekrav i offentlige kontrakter, om man ett år og annet er over en definert minstedekning, skaper unødvendig uforutsigbarhet. Vi vil ha lærlingekrav, alltid.

Dette er viktig blir tatt med inn i arbeid med veiledninger til forskriften slik at offentlige oppdragsgivere stiller krav om bruk av lærlinger når elektronæringen, representert ved partene i arbeidslivet er enige og faktisk ber om det.

3. I enkelte fag og bransjer er Nelfo kjent med at det mangel på lærlinger, ikke mangel på læreplasser. Mangel på læreplasser må ses i sammenheng med fylkeskommunenes

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENE SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

dimensjonering av utdanningstilbudet. Målsettingen om at alle kvalifiserte søkere skal få tilbud om læreplass, forutsetter et arbeidsliv som kan tilby læreplasser innenfor sine fag. Et tallgrunnlag vil gi en felles virkelighetsoppfatning om tilgangen på lærlinger og behovet for læreplasser. Det er behov for et bedre verktøy for kartlegging av behovet for lærlinger.

4. Nelfo mener at sanksjoner ikke skal knyttes til bøter, som første løsning. Vi viser til tidligere sak om manglende oppfyllelse av lærlingeklausul, der Klageorganet for offentlige anskaffelser (KOFA) har sanksjonert dette med å avvise leverandøren fra offentlige kontrakter i en periode. Dette er i seg selv en effektiv sanksjon og vil forebygge at leverandører neglisjerer lærlingekrav i kontraktene.
5. Nelfo støtter å slå sammen forskriftens §§ 6 og 7.

Svar på de enkelte høringsspørsmålene

Nelfo har følgende kommentarer til de enkelte høringsspørsmålene til departementet:

a) Vil forslaget bidra til å løse utfordringene som er skissert i høringsnotatet?

Nelfo mener at forslaget bidrar til å løse de utfordringene som er skissert i høringsnotatet.

I forslagets punkt 6 forslås det et krav om at minst 10 % og alltid minst en person som deltar i arbeidet med å oppfylle kontrakten skal være en lærling. Nelfo støtter kravet.

Nelfo mener også, som redegjort for over, at regjeringen kan bruke eierstyring for å sikre at statlige infrastrukturereiere som faller utenfor virkeområdet for forskriften også stiller krav om lærlinger i entreprise- og driftskontrakter.

b) Finnes det andre hensiktsmessige måter å definere når det er særskilt behov for læreplasser enn det som høringsnotatet foreslår?

En utfordring ved den foreslåtte forskriftsendringen er at det er lite forutsigbart for en enkelt oppdragsgiver å kjenne til hvilke bransjer som har "særlig behov" for læreplasser.

Denne utfordringen består uansett om vurderingen skal foretas ut fra programområde eller fagområde. Årsaken til den utfordringen er at den nasjonale statistikken som i dag brukes ved vurderingen ikke er godt egnet til dette formålet.

Et omforent tallgrunnlag vil gi en felles virkelighetsoppfatning om tilgangen på lærlinger og behovet for læreplasser. Det er følgelig hensiktsmessig med et bedre verktøy for kartlegging av behovet for lærlinger. Nelfo foreslår at det etableres et nasjonalt verktøy som fylkeskommunene kan bruke i dimensjoneringen, og som blant annet kartlegger arbeidslivets behov for lærlinger.

Nelfo mener også, som redegjort for over, at kravet ikke bare skal gjelde fag med særlige behov, men også gjelde lærefag som allerede har høy lærlingedekning. Å slå av og på et lærlingekrav i offentlige kontrakter, om man ett år og annet er over en definert minstedekning, skaper unødvendig uforutsigbarhet. Vi vil ha lærlingekrav, alltid

c) Er kravet om at minst ti prosent at arbeidet skal utføres av lærlinger hensiktsmessig, eller bør kravet settes høyere eller lavere?

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

Nelfo anser at et krav om minst 10 % lærlinger er hensiktsmessig og tilstrekkelig.

d) Vil forslaget kunne bidra til en helhetlig fagutdanning frem til fagbrev, og avhjelpe lærlingemangel der det er et problem?

På generell basis er Nelfo av den oppfatning at krav til lærlinger i offentlige kontrakter kan medvirke til at flere bedrifter søker å bli godkjent lærebedrift. Krav til lærlinger på offentlige kontrakter bidrar til at virksomheter satser på lærlingeordningen, og bruker ressurser på å øke rekrutteringen både av unge og voksne til yrkesfagene. Dette kan på sikt føre til at flere unge søker seg til yrkesfagene, og også at flere voksne får formalisert sin realkompetanse, og man får flere fagarbeidere. Langtidseffekten vil følgelig være at rekrutteringen til yrkesfagene styrkes.

e) Hvordan vil regelendringen slå ut i behovet for eventuelt flere eller færre lære plasser i de enkelte lærefagene?

I bransjer med tilstrekkelig antall lærlinger - men for få lære plasser - vil tiltaket være et positivt stimuli for å få flere lærebedrifter og etablering av flere lære plasser.

I de bransjene der det er mangel på lærlinger, vil dette stimulere til økt innsats i rekruttering.

f) I hvilken grad vil forslaget føre til merarbeid for oppdragsgiver og oppdragstaker?

Nelfo mener regelendringen kan føre til merarbeid for oppdragstakere i utsatte bransjer ved at de pålegges å dokumentere at de har forsøkt å skaffe seg lærling, slik det påpekes i høringsnotatet side 10.

Hvordan dette effektivt og enkelt kan dokumenteres må gås opp i veiledning, for å unngå at reglene blir kostnadsdrivende og konfliktskapende.

Nelfo mener også at sanksjoner ikke skal knyttes til bøter, som første løsning. Vi viser til at i tidligere sak om manglende oppfyllelse av lærlingeklausul har Klageorganet for offentlige anskaffelser (KOFA) sanksjonert dette med å avvise den aktuelle leverandøren fra offentlige kontrakter i en periode. Dette er i seg selv en effektiv sanksjon og vil forebygge at leverandører neglisjerer lærlingekrav i kontraktene.

g) Hvilke tiltak kan mest effektivt styrke oppdragsgivernes kontraktsoppfølging av bestemmelser som skal styrke det seriøse arbeidslivet, herunder dette forslaget om fornyet lærlingeklausul?

Kravene til å bruke lærlinger må være realistiske, klare og tydelige. At det blir enkelt for oppdragsgiverne å følge opp kontraktene, er en forutsetning for å styrke kontraktsoppfølgingen.

Et grep for å gjøre det enkelt er som hovedregel alltid å stille lærlingekrav innen avstemte næringer, som elektroneringen. Da unngår man ulik praktisering av "særlig behov" for lære plasser.

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

Nelfo mener kravet skal gjelde lærefag som allerede har høy lærlingedekning. Å slå av og på et lærlingekrav i offentlige kontrakter, om man ett år og annet er over en definert minstedekning, skaper unødvendig uforutsigbarhet. Vi vil ha lærlingekrav, alltid

h) Kan ytterligere forenkling oppnås ved justering av forslaget, i så fall hvordan?

Nelfo ber om at de nye reglene trer i kraft fra nyttår, eller så snart som mulig.

Det må utarbeides veiledning og opplæring av oppdragsgivere. I arbeidet med veiledning, inklusive utvikling av bedre data- og beslutningsgrunnlag for praktiseringen, ber vi om at partene i arbeidslivet involveres, for eksempel gjennom de partssammensatte Faglige råd for fag- og yrkesopplæringen, utnevnt av Utdanningsdirektoratet, evt også koordinert med Samarbeidsrådet for Yrkesopplæring (SRY).

Med vennlig hilsen

Tore Strandskog
Direktør næringspolitikk

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no